

Zadanie 1

a) Definujte barok ako umeleckú orientáciu 16. – 18. storočia. Uvedte slovenských autorov a ich diela v období baroka. Na základe literárnych ukážok a rozboru diel H. Gavloviča vysvetlite kriticko-sociálne a vlastenecké myšlienky v slovenskej barokovej literatúre. Na základe ilustrácií a ukážok načrtnite životnú púť a postoje H. Gavloviča.

Ukážka rukopisného listu Valaská škola – mravúv stodola

Albín Brunovský: Huaolín Gavlovič

Ukážka 1

Hugolín Gavlovič: Valaská škola – mravúv stodola Od lenivosti chráň se s pilnosťí

Lenivosť čas darmo trávi, nenese užitku, škodu činí, v hanbe býva, vyžen ju z príbytku. Meké ruky rada vidí, hladem zuby brúsí, kdo ju u sebe zdržuje, v úzkosti byť musí. Lenivosť má tvrdú vúňu, srdce z nej omdlívá, ukracuje živobyť, nemoci prilívá.

Tak ona te, jako hrdza železo zežere, jestli jej k sobe slobodne sám otevřeš dvere. Lenivého nedostatek velký obkličuje, vyživení i statečnost, i česť utracuje. Pracuj čo můžeš dobrého podle tvej možnosti, zadržiš se v dobrém zdraví, a i v statečnosti.

Ukážka 2

Kde gazdina korhelkyna, tam je prázdna kuchyna

Šla gazdina do jarmeku kupovat vretená, stavila se trochu v krčme smadem prinútená. Když se s kterúsi kmotričku trochu podnapila, potem v rinku místo vretén hrncúv nakúpila. Jide do domu s hrncami, úzká je jej cesta, tmu má v očoch, potýká se, statečná nevesta.

Vstupujúc do jizby na prah s nohú zavadila, spadla prez prah dolu nosom a hrnce pobila. Muž nevedel, čo se robí, začíná ju kriesit, ona hrnce oplakává a prahu chce hrešit. „Čo je, že se mi nemůžú žádné hrnce zdarit? Naposledy, čo mi po nich, nemám čo v nich varit!“

b) Popíšte vývin spisovného slovenského jazyka od 9. storočia po súčasnosť. V ukážke č. 1 a 2 porovnajte rozdiely medzi slovenčinou v období baroka a súčasným spisovným jazykom. Porovnajte kodifikáciu Antona Bernoláka a Ľudovíta Štúra so súčasným spisovným jazykom.

Zadanie 2

Alfonz Mucha: z cyklu *Slovanská epopeja*

a) Pomenujte hlavné udalosti a etapy slovenského národného obrodzenia. Objasnite hlavné udalosti a etapy slovenského národného obrodzenia. Analyzujte myšlienku slovanskej vzájomnosti v básnickej skladbe *Slávy dcera*.

Ukážka 1

Ján Kollár – Slávy dcera

Předzpěv (úryvok)

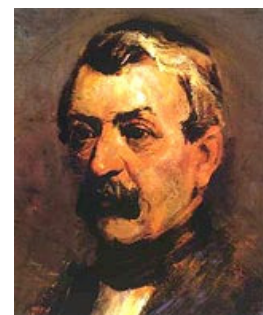
Ai, zde leží zem ta, před okem mým selzy
ronícím,
někdy kolébka, nyní národu mého rakev.
Stoj noho! posvátná místa jsou, kamkoli
kráčíš,
k obloze, Tatry synu, vznes se, vyvýše
pohled.
Neb raději k velikému přichyl tomu tam se
dubisku,
jenž vzdoruje zhoubným až dosaváde
časům.
Však času ten horší je člověk, jenž berlu
železnou
v těchto krajích na tvou, Slávie, šíji chopil.
Horší nežli divé války, hromu, ohně divější,
zaslepenec na své když zlobu plémě kydá.
O, věkové dávní, jako noc vůkol mne ležící,
o, krajino, všeliké slávy i hanby obraz!
Od Labe zrádného k rovinám až Visly

nevěrné,
od Dunaje k heltným Baltu celého pěnám:
krásnohlasý zmužilých Slavianů kde se
někdy ozýval,
ai, oněmělť už, byv k ourazu zášti, jazyk.
A kdo se loupeže té, volající vzhůru,
dopustil?
kdo zhanobil v jednom národu lidstvo celé?
Zardi se, závistná Teutonie, sousedo Slávy,
tvé vin těchto počet zpáchali někdy ruky.
Neb kreve nikde tolik nevyžil černidlaže
žádný
nepřítel, co vylil k záhubě Slávy Němec.
Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážiti
každou,
ten, kdo do pout jímá otroky, sám je otrok.
Nechť ruky, nechťby jazyk v okovy své
vázal otrocké,
jedno to, neb nezná šetřiti práva jiných.

b) Definujte jazykovú komunikáciu. Uvedte druhy komunikácie, princípy komunikácie a popíšte komunikačný reťazec.

Zadanie 3

Samo Chalupka: Mor ho!

- a) Vysvetlite pojem romantizmus. Charakterizujte spoločensko-kultúrnu situáciu v prvej polovici 19. storočia. Zamerajte sa na tvorbu Sama Chalupku. Na základe ukážok porovnajte romantické prejavy túžby jednotlivých hrdinov po slobode a spravodlivosti.

Ukážka 1

Mor ho!

Duní Dunaj a luna za lunou sa valí:
nad ním svieti pevný hrad na vysokom bralí.
Pod tým hradom Riman—cár zastal si táborom:
belia sa rady šiatrov ďalekým priestorom.

Pokraj tábora sedí cár na zlatom stolci;
okol neho cárska stráž, tuhí to paholci;
a pred cárom družina neveliká stojí:
sú to cudzí víťazi, každý v jasnej zbroji.
Pobelavé kaderie šije im obtáča,
modré ich oči bystro v okolo si páča.

Rastom sú ako jedle, pevní ako skala,
zdalo by sa ti, že ich jedna mater mala.
Krásna zem — jej končiny valný Dunaj vlačí,
a Tatra skalnou hradbou okol nej sa väží:
Tá zem, tie pyšné hory, tie žirne moravy:
to vlasť ich, to kolíska dávna synov slávy.
Slovenský rod ich poslal, zo slávneho snemu,
aby išli s pozdravom k cárovi rímskemu.
Oni čelom nebijú, do nôh nepadajú:
taká otroč neznáma slovenskému kraju,
lež božie dary nesú, chlieb a soľ, cárovi
a smelými sa jemu primlúvajú slovy:
„Národ slovenský, kňazstvo i staršina naša,
kroz nás ti, slávny cáre! svoj pozdrav prináša.
Zem tá, na ktorú kročiť mieni tvoja noha,
to je zem naša, daná Slovänom od Boha.

Ukážka 2

Boj pri Jelšave

Poniže Jelšavy
zelené moravy,
a na tých moravách
vejú dve zástavy.

Nad jednou zástavou
blyští sa kríž svätý,
pod krížom slovenské
šíkom stoja čaty.

A nad druhou mesiac
svieti si z vysoka,
pod mesiacom Turci,
tá zbojnič divoká.

A Turkov — tých vám je,
ako dreva v lese;
len dobre, že ich tá
zem božia unese:

A surmity¹ hrajú,
pália samopaly:
nad Muráň—dolinou
hory sa ozvali;

Nebojme sa, bratia,
hoj, nebojme sa my,
čím je šabľa v pästi
a čím Boh nad nami.

Čím je Boh nad nami
a čím šabľa v pästi:
nebude si Turčín
pánom našej vlasti.

Kopijami kole
a šablami seká:
a Slovák víťazí
a Turčín uteká.

Poniže Jelšavy
zelené moravy,
a na tých moravách
viali dve zástavy.

Už len jedna veje:
nad tou je kríž svätý,
pod ním sa slovenské
modlia Bohu čaty.

A mesiac — ten si už
nesvieti z vysoka —
padli Turci, padla
tá zbojnič divoká.

A surmity hrajú
Slovákovi ku sláve:
oj, bol vám to za boj,
ten boj pri Jelšave.

¹ stará vojenská trúba, poľnica, ktorou sa ohlasoval začiatok boja

- b) Definujte primárne, sekundárne a terciárne zdroje informácií. Popíšte, aké informácie podáva záložka, obsah, menný a vecný register, marginálie, resumé a použitá literatúra v knihe.

Zadanie 4

Andrej Sládkovič: Marína

- a) Charakterizujte obdobie romantizmu v slovenskej literatúre. Porovnajte motív lásky v ďalších v dielach štúrovských básnikov. Uveďte, aké ďalšie motívy využíva A. Sládkovič vo svojej skladbe Marína.

Ukážka 1

Marína (Úryvok)

Možno mi tvojich úst sa
odrieknuť,
možno mi ruku nedostať,
možno mi v diaľky žiaľne
utieknuť,
možno mi nemilým ostať,
možno mi ústam smädcom
umierať,
možno mi žialiť v samote,
možno mi život v púšťach
zavierať,
možno mi nežiť v živote,
možno mi seba samého zhubiť:
nemožno mi ťa neľúbiť!
...
Slovensko mladé, rodisko
moje
aj mohyla mojich kostí!
V tebe mám pekných obrazov
dvoje
a dvoje veľkých ľúbostí!
...
Ako je krásna tá moja deva,
aká k nej ľúbosť vo mne
horieva:
tak ty a k tebe, otčina!
Ako tys' pekná, krajina moja,

ako mladistvosť milá mi tvoja:
tak pekná, milá Marína!
...
Chcel bych vás objat', kraje
rodiny!
náručie úzke, šíry cit:
Jak mi je sladko v ňadrách
Maríny
objatie vaše pocítiť!
Jak mi je blaho nič, nič
nežiadať,
z objemu v objem naveky
padať,
troch nebies slasti prijímať!
Vlasť drahú ľúbiť v peknej
Maríne,
Marínu drahú v peknej otčine,
a obe v jednom objímať!
...
A čo je mladosť? —
Dvadsaťpäť rokov?
Ružových tvári hlad' jará?
Či údov sila? Či strmosť
krokov?
Toto sa všetko zostará!
Mladosť je túžba živá po
kráse,
je hlas nebeský v zemskom
ohlase,

je nepokoj duší svätý,
je tá mohutnosť, čo slávu
hľadá,
je kvetín lásky rajská záhrada,
je anjel v prachu zaviaty!
...
Vitaj nám, Sitno! Tatry,
vitajte!
Ty Váh prudký, ty silný Hron!
Ruky nám, duše drahé,
podajte!
Svet náš, svet váš zas je jedon!
Vitaj, Ladoga, vlnenie Sávy,
vitajte, brehy Visly, Otavy,
vy Obrohory, vitajte!
I vy, rovníka pusté osady,
i vy, dvoch pólov gigantské
ľady,
vítania ohlasy dajte! —

Dušan Grečner:
Marína

- b) Definujte lexikografiu a popíšte základné delenie slovníkov z hľadiska použitého média. Vymenujte a stručne charakterizujte slovníky, ktoré patria ku základným kodifikačným príručkami. Vysvetlite význam slovníka cudzích slov a prekladových slovníkov.

Zadanie 5

- a) Charakterizujte tvorbu štúrovských básnikov. Na základe ukážky vysvetlite romantické prejavy túžby hrdinu po slobode a spravodlivosti. Nájdite v ukážke charakteristické znaky romantického diela. Analyzujte romantické dielo Smrť Jánošíkova. Porovnajte to, čo viete o skutočnom Jánošíkovi s literárnou fikciou.

Jan Botto, básnik slovenský.
Kretil Karel Matzner.

Ukážka 1

Ján Botto: Smrť Jánošíkova (Úryvok)

Horí ohník, horí na Kráľovej holi.
Ktože ho nakládol? — dvanásti sokoli.
Dvanásti sokoli, sokolovia bieli,
akých ľudské oči viacej nevideli!
Dvanásti sokoli, sokolovia Tatier,
akoby ich bola mala jedna mater;
jedna mater mala, v mlieku kúpavala,
zlatým povojníčkom bola povíjala.
To sa chlapani, to sa jak oltárne sviece,
keď idú po háji, celý sa trbliece.

...
Od Tatier k Dunaju ľudia si šopkajú:
Ber, pane, tie dane, však príde rátanie.
Ber, víčko, však ty to zaplatíš raz kožou!
nezvieš skiad', iba keď zblýsne dvanásť nožov:
„Stoj! tisíc hrmených!“ — vyskočia desiati —
„stoj! — daj Bohu dušu a chlapcom dukáty!“
Nad hlavou paloše, na prsiach pištole:
„Sem, pane, tie zdrané slovenské mozole!“

...
Zahučali hory, zahučali doly —
zanôtili chlapani: „Boli časy, boli!
Boli časy, boli, ale sa minuli —
po maličkovej chvíli minieme sa i my!
Keď sa my minieme, minie
sa krajina,
akoby odlomil
vrštek z
rozmarína;
keď sa my minieme, minie
sa celý svet,
akoby odpadol z
červenej ruže
kvet.“

L. Fulla: Jánošík na koni

- b) Definujte slovnú zásobu jazyka. Charakterizujte dve základné časti slovnej zásoby (jadro a okraj). Popíšte druhy slovnej zásoby. Analyzujte svoj (alebo niekoho iného) jazykový prejav z hľadiska častého používania parazitických slov. Uvedte príklad.